

12-18 yanvar 2021-ci il

Türküstan

www.turkustan.info


Cox qədim bir əfsanə var - Səməndər adlı quş həmişə oda yanır, yanır, amma heç vaxt ölmür. Özünü odlara yaxmaq onun yaşamaq yarğısıdır, yanır ve yaşayır. O vaxt ölüür ki, yaxılmağa od tapmir.

Atası adını Səməndər qoydu, tələyini Tann verdi. Tann yazdı ki, Səməndər aktyor olacaq, sənəti üçün əbədi odlara yaxacaq özünü. Səh-nədə, kinoda misilsiz obrazlar yaradacaq, heç vaxt süni, ürəksiz oynamayacaq. Dublyajda da ürək qoya-caq. Onun səsində başqasının obrazı elə canlanacaq ki, elə bil Səməndər Rzayev özü oynayır, oynamayan aktyor onun səsində əriyib itəcək. Sənəti üçün belə yandığına görə cəmi 41 il yaşayacaq.

O, dünyaya geləndə ölkədə Böyük Vətən Müharibəsi gedirdi. 1945-ci ilin yanварı idı, böyük qəlebəyə beş ay vardi. Çoxuşaqlı ailənin sonbaşlığı olan bu uşaq müharibənin qan-qadasından uzaq Ağsu rayonunda doğulsa da müharibə onun da taleyinə təsirsiz ötüşmədi.

Cox çətinliklə, qitliq, kasıbçılıqla böyüdü. Anası onu, adının qısalı-

tamaşasındaki Arxib baba rolunda Ələsgər Ələkbərovun səsi Səməndəri aktyor olmaq üçün qərar verməye tələbsidir.

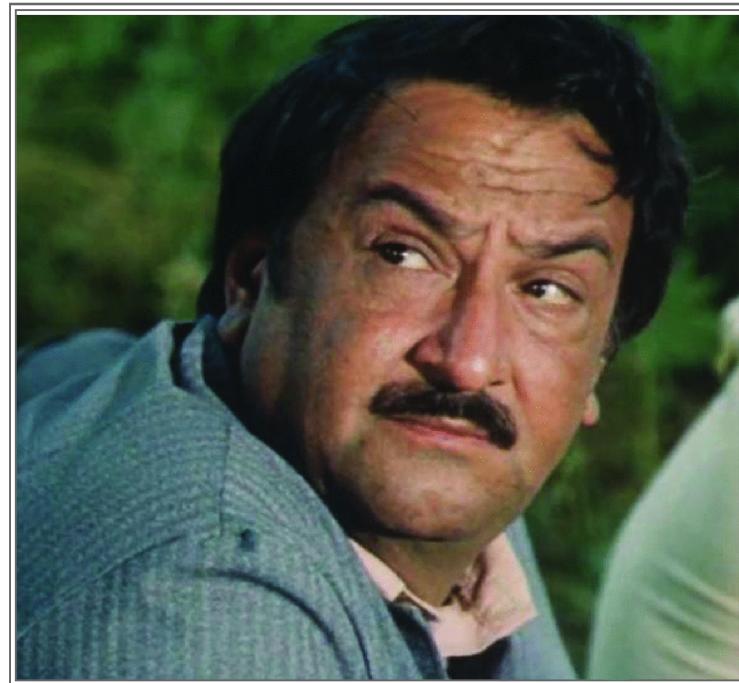
Şöhrətə doğru

Oxuduğu məktəbdə "aktyor" ləqəbi qazanan Səməndər Rzayev orta məktəbi bitirib İncəsanat İnstitutunun aktyorluq fakültəsinə qəbul olunur. Bəxti gətirir, çünki Rza Təhmasibin kursuna düşür. Daha doğrusu, imtahanı özü götürən Rza Təh-

məz düşür. Onun teatr səhnəsində oynadığı Xudayar bəy obrazının hələ də təkrarı, yaxud ondan yuxarı pilləsi yoxdur. "Nə deyir ə, bu" – əsərdə bu cümle yoxdur, onu məhz Səməndər Rzayev yaradıb və qalan bütün Xudayar bəy ifaçıları bu ifadəni ondan öyrənilər.

Sevgi və evlilik

Sevib-seçdiyi qızla evlənəndə Səməndəri tanımayan yox idi. Qız doğma yurdundandır-Ağsudan. Rayonda qohumlardan birinin toy mərasimində rastlaşmışdırlar. Onu demek olar ki, qız özü seçmişdi. Səməndərinin çox tanınması və cazibəli gözleri qızı cəlb etmişdi, toy boyu ona o qədər baxmışdı ki, axırdı. Səməndərin də diqqətini çəkmışdı bu baxışlar. Səməndər Rzayev qadınlarına meyli deyildi, amma qızın baxışları onun evlənmək qərarı verməsinə gətirib çıxardı.



Ləqəbi "Aktyor" olan Səməndər

masib kursuna yığıldığı uşaqlar arasında Səməndərin adını qırmızı haşiyəyə alır.

Azərbaycan mədəniyyətinə isə bu ad qırmızı hasılyedə yox, qırmızı hərflərə yazılır – Səməndər Rzayev.

İlk vaxtlar Rza Təhmasib onu filmə çəkilməye, teatrda işləməye ic-

Evləndilər, iki övladları dünyaya gəldi, bir qız, bir oğlan. "Gənclik"də bir otaqlı mənzildə yaşayırlar. Bu mənzili onlara Heydər Əliyev hədiyyə eləmişdi. Teatrdə Səməndər Rzayevin tamaşasına baxıb ona valeh olandan sonra. Gürcüstanın o vaxtkı dövlət başçısı Şevarnadze də Sə-

həm də insanlıq bir arada hər aktyora qismət olan xoşbəxtlik deyil. Bu xoşbəxtlikdir, yoxsa bədbəxtlik-hökəm vermək çox çətindir.

Nə yaziq ki bu qədər sevilən, uğurlu insanın taleyi çox ağır olub. Və qəribəsi ondadır ki, onunla eyni nəsildən olan aktyorların hər biri çox istedadlı, böyük sənətkarlardır və belə ağır tale yaşıyıblar – Hamlet Qurbanov, Hamlet Xanizadə, Şahmar Ələkbərov və s.

Dostları çox idi, yeyib-içdiyi dostlar. Bunun üstündə bəzən evdə xanımı ilə söz-söhbət olardı. Xanımı onu qorumağa çalışardı ki, çox içməsin. Görürdü ki, gözgörəti uçuruma gedir həyat yoldaşı. Bu "dostbazlıq" onu ölümə sürükledi.

Son rol və qaraciyər serrozu

Teatrdə bir-birinin ardınca uğurullar oynayır, hər dəfə tamaşanı heyatlandırırlı, amma özü də, etrafdaqlar da gördülər ki, hər gün bir addım geri gedir Səməndər Rzayev. Sənətdə irəli, fiziki cəhətdən geri.

Artıq yeriyəndə yer silkelənən, danışanda gözləri lərzəyə salan Səməndər deyildi, nefəsi güclə gelirdi, o qədər arıqlamışdı ki, onu gören kimi xəstə olduğunu hiss etmek asan idi. Qara ciyər hədsiz içkiyə davam gəti-rə bilmirdi artıq. Fiziki cəhətdən sağlam olması 41 yaşına qədər içdiyi içkilərin ona yixa bilməməyinin göstəricisi idi, amma artıq geri də yol qalmamışdı.

Bütün ömrü boyu çalıştığı Dram Teatrının səhnəsində "Sizi deyib gelmişəm" tamaşasında Xudayar bəyi oynayırdı. Tərəfmüqəbili Səide Quliyeva danışır ki, çox möhtəşəm bir səhnəmiz vardi, tamaşanın canı olan bu səhnədə mən Səməndəri sillə ilə vururdum: "Həmin yer gələndə Səməndər yavaşça piçildədi ki, Səide, örürəm, yola ver, vursan, yixiləcəm, halim pisdir. Tamaşadan sonra səhne araxasından onu xəstəxanaya götürdürlər, simasi ağappaq, özü də bütünlükdən".

İki gün sonra "Közərən ocaqlar" tamaşasında oynamaq üçün birbaşa xəstəxanadan sahneyə galib Səməndər Rzayev. Onun üçün bilet alıb gələn tamaşasını məyus etmək istəməyib. Tamaşadan əvvəl bəsdir demədən içib, bu dəfə ağırlanı unutmaq, tamaşanı oynamaq üçün. O qədər içib ki, ayaq üstü də durmaq belə çətin olduğu halda tamaşanı oynayıb və sahne araxasında yixilib, bu onun səhnədə son rolu olub.

Özündən sonra həyatda onu sayız, yadda qalan obrazları xatırladır, bir də vələdlən. Qızı Rübəbə rədi də çalışır. Oğlu Raşid aktyordur.

Cox qədim bir əfsanə var - Səməndər adlı quş əbədi odlara yanır, amma heç vaxt ölmür. Özünü odlara yaxmaq onun yaşamaq yarğısıdır, yanır və yaşayır. O vaxt ölüür ki, yaxılmağa od tapmir.



ze vermində, "hələ püxtələş, təz məşhurlaşın məhv olarsın" – deyirdi. Ona görə də Səməndər Rzayev yalnız institutu bitirəndən sonra təyinatla Sumqayıt teatrında işləmək hüququ qazandı. Kinoda isə ilk dəfə "Uşaqlığın son gecəsi"ndə anı bir kadra çəkilmüşdi, 1968-ci ildə. Ardınca "Tütək səsi" filmində, yəne epizodik rol.

Yalnız 1973-cü ildə artıq teatr-dan, televiziyyadan tamaşaların sevdiləri Səməndər Rzayev ilk dəfə 'Nəsimi' filminde böyük rol oynadı. Şirvan şahı rolunu. Həmin filmdəki Nəsimi roluna görə "Ən yaxşı kişi aktyor" olan Rasim Balayevin uğuruna isə ən çox sevinən elə Səməndər Rzayev idi. Çünkü Rasim Balayevi əlin-dən tutub bu sənətə gətirən, ona kömək edən Səməndər Rzayev olub.

Ümumiyyətə, bu aktyor həyatda heç vaxt özü üçün yaşamayıb, sənəti, bir də dəstələn onun həyat eşqi idi.

Səməndər Rzayev yaradıcılığında "Babamızın babasının babası" (film, 1981), "Bağ mövsümü" (film, 1985), "Bəyin oğurlanması" (film, 1986) sonrakı illərin filmləri idi. Hər birində fərqli, maraqlı obrazı var.

Televiziya tamaşaları deyəndə dərhal gözlərimiz qarşısında Şakir Şəkərov canlanır. Səməndər Rzayev kinoda çəkilməyindən danışanda "Aye, niyə oynamırsınız?" məşhur ifadəsi yadi-

məndər Rzayevi çox sevərmiş, bir dəfə Tiflisdə qastrolda onun kürəyinə əlini vurub "ən böyük aktyorsun" demişdi.

Onu ölkəsində az sevmirdilər. Sənət dostlarının dediyinə görə ölkənin elə bil rayonu, əyaləti yox idi ki, Səməndər Rzayev ora gedəndə bütün əhalisi onun pişvazına çıxmışın. Camaat onun ayaqları altında qurban kəsərmiş ki, Səməndər Rzayev bu torpağı ayaqlarını basıb.

Taniyanlar insan kimi də Səməndər Rzayevi çox sevərmiş. Kimliyindən asılı olmayaq bir insan onun yanına kömək üçün gələrdi, Səməndər varından yox olub ona kömək edərəm. Dəstəyi götürüb bir salam verməyi bəs idi ki, böyük idarə reisləri, məmurlar onun istənilən xahişini dərhal yerinə yetirsinlər.

Cox savadlı və yalnız aktyor kimi deyil, fitrətən istedadlı insan olub. Yaxşı rəsm çəkməklə yanaşı piano-da gözəl ifa edib. Hərədən özü çalıb, özü də pəsənən oxuyarmış.

Radiyonun "Bulaq" verilişinin aparcisi kimi ürkəklər xüsusi bulaq kimi axardı Səməndər Rzayev. Cox vaxt veriliş, metni özü redakte edərəm. Hər hansı bir səhv Səməndərin gözündə yayınıb efir gedə bilməzdi.

Həm istedad, həm savad-bilik,

dadlı, böyük sənətkarlardır və belə ağır tale yaşıyıblar – Hamlet Qurbanov, Hamlet Xanizadə, Şahmar Ələkbərov və s.

"Çox içirdi Səməndər, onun gü-

Evi həmişə qonaq-qaralı olardı. Dostları çox idi, yeyib-içdiyi dostlar. Bunun üstündə bəzən evdə xanımı ilə söz-söhbət olardı. Xanımı onu qorumağa çalışardı ki, çox içməsin. Görürdü ki, gözgörəti uçuruma gedir həyat yoldaşı. Bu "dostbazlıq" onu ölümə sürüklədi

dazına getdi" - söhbət etdiyim bütün həmkarları, dostları ya adını eşidən kimi, ya da onun haqqında danışardı, kəndən sonda bu kəlməni dedilər.

Evi həmişə qonaq-qaralı olardı.

Ramilə Qurbanlı,
"33 pərdəli dram"

OXU, OXUT, ABUNE OL!